

Hakyda heýkeli

Category: Kitapcy, Şekillendiriş we heýkeltaraşlyk
sungaty, Sözler

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Hakyda heýkeli HAKYDA HEÝKELI

Saparmyrat Türkmenbaşy "Ruhnamada": "Dünyäde şeýle bagt bar ~ bilmek, öwrenmek, pikir edip, oýlanyp göz ýetirmek bagty diýip belleýär. Gürrüňimiz bilmegi, öwrenmegi, pikir etmegi, oýlanyp

göz yetirmegiň özi üçin bagt hasaplan, ady dünýä meşhur italýan suratkeşi, heýkeltaraşy, şahyry Mikelanželo hakynda barýar...

..."Şu mart aýynyň 6-na, meniň oglum dünýä indi. Men oňa Mikelanželo diýip at dakdym. Ol duşenbe säherde, ýagny, sagat dört bilen altyň arasynda dünýä indi, men şol wagt Kapreze şäherine golaýlap gelýärdim. Men oglumy 8-nji martda Kaprezede ýerleşýän San Žowanni ybadathanasynda Beýik Taňra çokundyrtdym" diýip, özüniň maşgala taryhynda 1475-nji ýylda ýazan belliginde Lodowiko di Leonardo Simoni italýan halkynyň beýik suratkeşiniň doglan gününe şaýatlyk edýär. Wagtyň geçmegi bilen halat zähmetinden meşhur bolan bu ajaýyp ynsanyň hakyky ady Mikelanolo di Lodowiko di Buonaratti Simonydyr. Onuň kakasy Kapreze şäheriniň häkimi bolýar. Haçanda Lodowiko Buonarrotiniň bu şähere häkim bolmak möhleti tamamlanandan soňra, ol öz maşgalasy bilen Florensiýa şäherine dolanyp gelýär. Mikelanželo çagalykdan sungat bilen içgin gyzyklanýar. Emma onuň kakasy öz oglunyň sungata ýykgyn etmegine garşy bolýar. Onuň pikirçe, sungat az girdeji getirýär. Onda-da begzada nesline suratkeş, heýkeltaraş bolmak ýaraşmaz diýen pikire eýerýär. Mikelanželo kakasyna duýdurmazdan, Domeniko we Dawid Girlandaýo ýaly şol döwürde meşhur bolan suratkeşleriň ussahanasyna gatnap, bu ugurdan öz bilimini artdyrýar. Bu ýerde berilýän bilimden göwni suw içmedik ýaş suratkeş San Marko atly ybadathananyň bagynda ýerleşen heýkeltaraşlaryň arasynda barýar. Florensiýanyň ykrar edilmedik häkimi Lorenzo Mediçi ynsanperwer pikirli adam bolansoň, oňa "Ajaýyp" diýen lakamy dakylýar. Lorenzo Mediçi öz ýanyna alymlary, şahyrlary, suratkeşleri ýygnaýar. Olar bilen pikir alşyp, sungatyň inçe syrlaryna ak ýürekden düşünişmek isleýänlere howandarlyk edýär. Hut şu adama minnetdarlykda Mikelanželo sungatyň inçe syrlaryna düşünmäge mümkinçilik alýar. Ol onuň öýünde şol döwürde öz ylmy, bilimi bilen köp zatdan baş çykarýan adamlara duşýar. Sungatyň inçe tilsimlerine düşünmäge ak pata alyp, syrly bolup görünýän bu äleme aralaşýar.

Mikelanželonyň biziň günlerimize gelip ýeten ilkinji işi "Basgançagyň ýanyndaky Madonna" atly heýkeli hasaplanýar. Garry halypasy Bertoladonyň gözegçiliginde ýerine ýetirilen bu heýkelde adatdan daşary rahatlyk duýulýar. "Bu ajaýyp şahsyýetiň beýikligi nämedekä?" diýen soraga onuň diýseň pes göwünli, ýadamany-ýaltanmany bilmän işleýşi, hem-de hiç wagt

onuň gan döküşikli sahnalary çekmändigini bilen jogap berip bolar.

Amerikan ýazyjysy Irwing Stoun özüniň bu ajaýyp şahsyýet barada ýazan "Şatlygyň gussasy" atly romanynda biziň makalamyzyň başynda "Ruhnamadan" bagtyň nämedigini bilmegi, öwrenmegi, pikir etmäge, oýlanyp göz ýetirmäniň hemişe Mikelanželo hemra bolandygyny jikme-jik beýan edýär. Mikelanželonyň ýaşan döwri Ýewropada Galkynyş eýýamynyň möwç urýan zamanyna gabat gelýär. Barly adamlar özlerinden soňky nesle ýadygärlik galar ýaly yzly-yzyna ybadathanalary gurdurýarlar. Täze gurlan ybadathanalary dini rowaýatlarda gürrüňi edilýän şahsyýetleriň, şekilleriň keşpleri bilen bezedýärler. Kalbynda owadan dünýä çäksiz söýgüsi bolan ýaş suratkeş özüne buýrulan her bir işe uly höwes bilen baş goşýar. Sikstin katolik ybadathanasynyň petegini dini rowaýatlarda gürrüňi edilýän wakalar bilen bezeýär. Ol bu işde özüne gerek keşpleriň sypatyny-görkünü adaty durmuşda ýaşap ýören tanyşlaryndan alýar. Ybadathananyň dini mowzuk bilen bezemäge baş ýylyny sarp edýär. Onda-da ol bu ybadathananyň petegini arkan ýatyp bezeýär, çünki, oňa şeýle şertde işlemek üçin ýörite seki ýasap berýärler. Emma ol şeýle şertde işläp, döreden öz eserinden kanagatlanmaýar. Göwnüne bolmasa, oňa nämedir bir zat ýetmeýän ýaly bolup görnүpdir. Ol – kiçigöwün suratkeş, şahyr.

Saparmyrat Türkmenbaşy "Ruhnamanyň ikinji kitabynda: "Bagta zähmet bilen ýetilýändir. Yhlaslylyk, zähmetsöýerlik bagfyň ýaranydyr. Zähmet, yhlas gudrat döredýär" diýip, jaýdar belläp geçýär. Bu altyna gaplaýmaly sözleriň yzyndan Mikelanželo bilen baglanyşykly bir wakany gürrüň berýär. Wakada dünýä meşhur ussadyň bazaryň içinde aýlanyp ýörkä, mermer daşynyň satylýan ýerine baryp, äpet bir harsaň daşy görüp, ony satyn almakçy bolşy gürrüň berilýär. Satyjynyň bu daşyň on iki ýyl bäri ýatandygyny, şu geçen wagtyň içinde oňa hyrydaryň tapylmanlygy sebäpli, ony meşhur ussada mugt berşi aýdylýar. Ussat bu daşy äkidip, onuň üstünde bir ýyl işläp, Bibi Merýemiň gujagunda ölümlü barýan Isa pygamberiň keşbini döredýär. Meşhur ussat özüne mugt berlen äpet bir harsaň daşyň içinden Isa pygamberiň: "Men daşyň içinde. Meni halas et!" diýen sesini eşidenligi sebäpli dünýäde iň ajaýyp heýkeli ýasandygyny subut edýär.

Mikelanželonyň ömürnamasyny ýazanlar onuň segsen dokuz

ýaşandygyny aýdýarlar. Dünýä belli meşhur eserleri döreden bu
ussat diňe "Merýem Isanyň ölümine aglaýar" atly işiniň
gahrymany Bibi Merýemiň köýneginiň etegine ömründe ilkinji we
iň soňky sapa öz adyny ýazýar. Mikelanželonyň dünýäden
ötenine 440 ýyldan gowrak wagt geçen-de bolsa, onuň özünden
ýadygärlik galan suratlary, heýkelleri, şygrylary göreni aňk
edip gelýär.

Mikelanželo zähmetsöýerligiň nusgasy hökmünde bütin adamzady
haýyr işe çagyryýar. Saparmyrat Türkmenbaşynyň "Ruhnamada"
dünýä meşhur heýkeltaraş Mikelanželonyň sungat dünýäsi barada
gürrüň bermegi türkmeniň dünýä medeniýetine uly sarpa
goýýanlygynyň alamatydyr.

Meretgylyç ÝAGMYROW,
žurnalist.

edebiyatwesungat_2005 Şekillendiriş we heýkeltaraşlyk
sungaty